

ФОП ЛУНЯЧЕК ВАДИМ ЕДУАРДОВИЧ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Керівник проєкту

«Professional Development»

Вадим ЛУНЯЧЕК

30.04.2026

ПРОГРАМА
підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної
освіти
«ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В
ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ»

Харків – 2026

© Калініна Т.С., 2026

Розробник: Калініна Т.С., кандидат психологічних наук, доцент.

Напрямок підвищення кваліфікації: розвиток професійних компетентностей; створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища, особливості (специфіка) інклюзивного навчання в умовах закладів дошкільної освіти, забезпечення додаткової підтримки в освітньому процесі дітей з особливими освітніми потребами.

Розроблено з врахуванням типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації керівників закладів дошкільної освіти щодо надання підтримки в освітньому процесі дітям з особливими освітніми потребами (Наказ Міністерства освіти і науки України 23 квітня 2021 року № 457); Типова програма підвищення кваліфікації вихователів закладів дошкільної освіти щодо надання підтримки в освітньому процесі дітям з особливими освітніми потребами (Наказ Міністерства освіти і науки України 23 квітня 2021 року № 457); Типова програма підвищення кваліфікації асистентів вихователів закладів дошкільної освіти щодо надання підтримки в освітньому процесі дітям з особливими освітніми потребами (Наказ Міністерства освіти і науки України 23 квітня 2021 року № 457); Типова програма спеціальної підготовки асистента учня (дитини) (наказ Міністерства освіти і науки України від 08.06.2023 № 708); а також відповідно до професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти», який передбачає підтримку дітей з особливими освітніми потребами.

Термін дії програми: з 01.05.2026 до 01.05.2031 року.

Рецензенти:

1. Ірина Омельченко, доктор психологічних наук, професор, головний науковий співробітник відділу психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими потребами Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України.

2. Яцинік Алла, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри спеціальної педагогіки і психології та інклюзивної освіти Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми. Сучасна система дошкільної освіти України перебуває на етапі суттєвих трансформацій, пов'язаних із переосмисленням ролі освіти у забезпеченні всебічного розвитку особистості дитини, її права на якісне навчання, виховання та соціалізацію. Одним із пріоритетних напрямів розвитку освіти є впровадження принципів інклюзивності, що передбачають створення умов для участі кожної дитини в освітньому процесі незалежно від її індивідуальних особливостей, стану здоров'я, темпу розвитку чи освітніх потреб.

Особливої уваги потребує організація освітнього процесу для дітей з особливими освітніми потребами (ООП), які мають різні індивідуальні можливості, потребують спеціально організованого освітнього середовища, адаптованих методів навчання, педагогічної підтримки та створення умов для розвитку їхніх здібностей. Саме дошкільний період є важливим етапом формування особистості дитини, розвитку її комунікативних навичок, самостійності, соціальної адаптації та емоційного благополуччя.

В умовах реалізації інклюзивної освіти змінюється роль педагогічного працівника закладу дошкільної освіти (ЗДО). Сучасний вихователь має бути не лише організатором освітньої діяльності, а й педагогом, який здатний розпізнавати індивідуальні потреби дитини, добирати ефективні педагогічні стратегії, забезпечувати підтримку її розвитку та створювати атмосферу прийняття й поваги. Це потребує сформованості спеціальних професійних компетентностей, готовності до педагогічної творчості, командної взаємодії та постійного професійного розвитку.

Особливої актуальності набуває питання підготовки педагогів до роботи в інклюзивному освітньому середовищі, оскільки практика діяльності закладів дошкільної освіти свідчить про наявність певних труднощів: недостатність практичних умінь щодо організації освітнього процесу для дітей з ООП, потребу у вдосконаленні навичок складання та реалізації індивідуальної програми розвитку, організації співпраці з батьками та фахівцями команди психолого-педагогічного супроводу.

Важливим завданням сучасного закладу дошкільної освіти є створення такого освітнього середовища, у якому кожна дитина відчуває себе прийнятою, захищеною та має можливість повноцінно брати участь у спільній діяльності з однолітками. У зв'язку з цим виникає потреба у системному підвищенні кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної освіти, спрямованому на формування їхньої готовності до реалізації інклюзивного підходу. Професійний розвиток педагогів має забезпечувати не лише оновлення знань про нормативно-правові засади інклюзивної освіти, а й формування практичних умінь щодо організації підтримувального освітнього середовища, використання сучасних педагогічних технологій та ефективної взаємодії з родинами дітей з ООП.

Цільова група: педагогічні працівники ЗДО

Обсяг (тривалість): 15 годин / 0,5 кредиту ЄКТС.

Особливості реалізації програми:

Програма підвищення кваліфікації «Особливості впровадження інклюзивного навчання в закладі дошкільної освіти» передбачає комплексний підхід до професійного розвитку педагогічних працівників, спрямований на формування готовності до організації якісного освітнього процесу для дітей з особливими освітніми потребами (ООП). Особливістю програми є її практична спрямованість, орієнтація на потреби сучасного закладу дошкільної освіти, врахування індивідуальних особливостей дітей та необхідність створення безпечного, доступного й підтримувального освітнього середовища.

Також програма передбачає знайомство зі світовим досвідом впровадження інклюзивної освіти; досвідом і проблемами навчання і виховання дітей з особливими потребами в Україні; можливість розібратися у складнощах технології практичного впровадження інклюзивного навчання в освітньому закладі, зокрема, методики складання індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами, інтеграцію соціально-побутових навичок у навчальний процес, формування самостійності, самообслуговування вихованців, позитивної поведінки цих дітей, розвиток комунікації.

Особливістю програми є спрямованість не лише на засвоєння теоретичних знань, а й на формування практичних професійних компетентностей педагогічних працівників.

Програма передбачає розвиток здатності педагогів аналізувати власну професійну діяльність, визначати труднощі та шляхи їх подолання.

Навчання організовується з використанням активних та інтерактивних методів, що сприяють розвитку критичного мислення, формуванню навичок аналізу освітніх процесів, прийняття ефективних педагогічних рішень та здатності до організації інклюзивного навчання в ЗДО.

Форма (форми) підвищення кваліфікації: дистанційна або змішана (за вибором замовника).

Мета підвищення кваліфікації: формування та розвиток професійної компетентності педагогічних працівників ЗДО щодо організації інклюзивного освітнього середовища, забезпечення індивідуального підходу до дітей з ООП та ефективної взаємодії учасників освітнього процесу шляхом оволодіння сучасними підходами, методами та технологіями адаптації навчання та виховання, спрямованими на розвиток соціальних і життєвих навичок дітей з особливими освітніми потребами.

Завдання підвищення кваліфікації:

систематизувати знання щодо основних положень інклюзивної освіти; особливостей організації інклюзивного навчання для різних категорій дітей з особливими освітніми потребами;

ознайомити педагогічних працівників із метою, завданнями та принципами інклюзивного навчання;

поглибити й розширити знання щодо сучасних підходів до організації інклюзивного навчання;

розвинути вміння та навички ефективної командної взаємодії з педагогами, спеціалістами, батьками щодо індивідуалізації навчально-виховного процесу в умовах інклюзивного навчання;

систематизувати знання щодо категорій освітніх труднощів, ступенів їх прояву та рівнів підтримки осіб з ООП;

сформувати практичні навички розробки індивідуальної програми розвитку дитини; модифікації та адаптації навчального середовища, методики надання спеціальних та корекційних послуг для дітей з особливими освітніми потребами;

розвинути навички здійснення ефективного психолого-педагогічного супроводу осіб із різними категоріями освітніх труднощів та рівнями підтримки;

сформувати практичні вміння ефективної взаємодії членів команди психолого-педагогічного супроводу в процесі проектування та реалізації індивідуальної освітньої траєкторії дитини з ООП;

сприяти формуванню толерантного ставлення та культури взаємодії між учасниками освітнього процесу на засадах педагогіки партнерства;

сприяти розвитку навичок професійної саморегуляції та психологічної стійкості педагога.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться: відповідно до професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 19 жовтня 2021 року № 755-21:

А.2. Організаційна компетентність - для забезпечування здобуття дошкільної освіти дітьми з ООП;

А.3. – Оцінювально-аналітична компетентність – для здійснювання та інтерпретування результатів моніторингу якості освітньої діяльності для адаптації та коригування освітнього процесу відповідно до можливостей та потреб здобувачів освіти;

А.4. Предметно-методична компетентність – для формування у здобувачів освіти ключових компетентностей відповідно до державного стандарту;

Б.1. Здоров'язбережувальна компетентність – для організації психологічно безпечного освітнього середовища;

Б.2. Проєктувальна компетентність – для організації та проєктування освітніх осередків за принципами універсального дизайну та розумного пристосування;

В.1. Психо-емоційна компетентність – для самоконтролю, саморегуляції та толерантної взаємодії;

В.2. Компетентність педагогічного партнерства – для командної взаємодії;

Г.1. Здатність до навчання упродовж життя – для планування та реалізації індивідуального професійного розвитку та самоосвіти.

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

За результатами навчання слухачі оволодіють *знаннями* про:

нормативно-правові міжнародні й українські законодавчі акти з питань інклюзивної освіти;

основні підходи до організації інклюзивного навчання;

категорії (типи) освітніх труднощів, ступені їх прояву та рівні підтримки; ролі й функції учасників команди психолого-педагогічного супроводу здобувача освіти з ООП;

алгоритм розроблення індивідуальної програми розвитку, механізми здійснення адаптації та модифікації освітньої програми;

особливості проєктування індивідуальної освітньої траєкторії розвитку осіб з ООП;

сутність, методи організації процесу навчання та виховання, емоційно-вольового впливу на вихованців відповідно до механізмів набуття соціального досвіду;

сучасні моделі, методи, форми організації інклюзивного навчання;

принципи організації індивідуальної роботи учнів з особливими освітніми потребами;

особливості діяльності педагога, принципи, правила організації педагогічного спілкування в умовах інклюзивної освіти.

За результатами навчання слухачі набудуть (удосконалять) *уміння, навички та способи діяльності*:

організовувати освітній процес з урахуванням індивідуальних можливостей дитини;

добирати технології та методики навчання здобувачів освіти з ООП із урахуванням освітніх труднощів, ступенів їх прояву та рівнів підтримки;

працювати в команді психолого-педагогічного супроводу та розробляти індивідуальну програму розвитку здобувачів освіти з ООП;

координувати взаємодію вихователя, асистента вихователя, практичного психолога, логопеда та інших фахівців;

адаптувати підходи, методи, навчальні матеріали та модифікувати зміст освітньої програми; вибудовувати партнерську взаємодію з батьками та членами команди психолого-педагогічного супроводу.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації:

Оцінювання результатів навчання здійснюється на засадах об'єктивності, прозорості та відповідності очікуваним результатам навчання.

Оцінювання результатів навчання в межах програми підвищення кваліфікації здійснюється з метою визначення рівня сформованості професійних компетентностей слухачів. Підтвердження результатів навчання відбувається за умови засвоєння слухачем від 70% до 100% обсягу програми, що передбачає виконання всіх обов'язкових навчальних завдань та активну участь в онлайн-заняттях.

Система оцінювання передбачає поточний контроль у процесі навчання (участь у практичних заняттях, виконання інтерактивних завдань, аналіз управлінських кейсів, робота в групах, обговорення) та підсумкове оцінювання у формі виконання комплексного практичного завдання або підсумкової роботи, що демонструє здатність слухача застосовувати набуті знання й уміння в організації й здійсненні інклюзивного освітнього процесу.

Критеріями оцінювання є повнота та обґрунтованість виконаних завдань, рівень володіння навичками аналізу освітніх процесів, здатність здійснювати практичні завдання, спрямовані на розроблення інструментів взаємодії між членами команди супроводу, формування безпечного інклюзивного освітнього середовища та врахування індивідуальних особливостей розвитку здобувачів освіти з ООП у освітньому процесі. Підсумкова оцінка визначається за шкалою «зараховано / не зараховано» за умови виконання всіх обов'язкових вимог програми.

Документ про підвищення кваліфікації: сертифікат відповідно до встановленого зразка обсягом 15 годин / 0,5 кредиту ЄКТС.

Вартість: 500 грн.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програма спрямована на розвиток у педагогічних працівників здатності до проєктування й упровадження індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти з ООП, здійснення якісної педагогічної підтримки, ефективної міжпрофесійної взаємодії та формування професійної психологічної стійкості педагога в умовах інклюзивного освітнього середовища. Реалізація програми ґрунтується на засадах теоретичної та практичної спрямованості й орієнтована на професійні потреби педагогічних працівників, які забезпечують організацію та реалізацію інклюзивного навчання. Зміст навчання реалізується під час проведення інтерактивних лекцій, практичних занять і самостійної роботи, що забезпечує поєднання теоретичного осмислення та практичного застосування педагогічних підходів.

Основними формами роботи в процесі вивчення програми є інтерактивні лекції, практичні заняття, самостійна робота.

Програмою передбачено інтерактивні лекційні заняття. Під час інтерактивних лекцій слухачі отримують систематизовану впорядковану інформацію в рамках навчальної програми.

Особливістю практичних занять є аналіз реальних педагогічних ситуацій, пов'язаних із виявленням та подоланням освітніх втрат здобувачів освіти, визначення складу та функцій команди психолого-педагогічного супроводу, моделювання фрагментів уроків, розроблення індивідуальних освітніх траєкторій і планів підтримки здобувачів освіти, особливостей навчальної діяльності та соціалізації, відпрацювання алгоритмів психосоціальної допомоги.

Самостійна робота передбачає опрацювання навчально-методичних матеріалів, відповіді на питання самоконтролю, спрямовані на закріплення отриманих знань і навичок.

Підсумкові заходи передбачають виконання підсумкового тестування з метою перевірки рівня засвоєння змісту програми та сформованості практичних компетентностей щодо організації й здійснення інклюзивного освітнього процесу шляхом оволодіння сучасними підходами. Результати підсумкового контролю використовуються для оцінювання психолого-педагогічної підготовки педагогів ЗДО до різних форм взаємодії з дітьми з ООП.

Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники, – 100%. Прохідний бал – 70%. Учасники, які успішно пройшли навчання, виконали практичні завдання та склали підсумковий тест, отримують сертифікат.

Зміст програми складається з 2 модулів та 7 взаємопов'язаних тем. Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту програми, складає 15 годин: 6 годин – лекційні заняття, 2 години – практичні заняття, 5 годин – самостійна робота, 2 години – контрольні заходи.

Назва навчальних тем	Форма навчання				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ I. Організація інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти					
Тема 1.1 Інклюзивне навчання у світовому освітньому просторі. Нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти в Україні	1			-	1
Тема 1.2 Універсальний дизайн у навчанні як основа безбар'єрного освітнього процесу		1		-	1
Тема 1.3 Індивідуалізація навчально-виховного процесу. Індивідуальна програма розвитку	1		1	-	2
Тема 1.4. Партнерська взаємодія команди психолого-педагогічного супроводу в ЗДО	1		1	-	2
Разом за модулем	3	1	2	-	6
МОДУЛЬ II. Організаційно-педагогічні умови забезпечення педагогічної підтримки дітям з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання					
Тема 2.1. Діти з особливими освітніми потребами: категоріальність, особливості навчання в умовах інклюзивного навчання	1	1	1	-	3
Тема 2.2 Партнерство з батьками як необхідна умова успішного інклюзивного навчання	1		1	-	2
Тема 2.3 Професійна діяльність асистента вихователя в інклюзивному середовищі.	1		1	-	2
Разом за модулем	3	1	3		7
Підсумкові заходи				2	2
Усього	6	2	5	2	15

3. ЗМІСТ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ I. Організація інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти

Тема 1.1. Інклюзивне навчання у світовому освітньому просторі. Нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти в Україні

Еволюція ставлення суспільства і держави до осіб з особливими освітніми потребами. Концепція та принципи «нормалізації». Найпоширеніші суспільно-соціальні моделі ставлення до осіб з особливими освітніми потребами. Історичне підґрунтя інклюзивної освіти.

Історія розвитку спеціальної освіти та інклюзії. Визначення понять «інклюзія», «інтеграція», «порушення психофізичного розвитку», «особливі потреби» тощо. Інклюзія як процес визнання і реагування на різноманітність потреб усіх тих, хто навчається

Основні принципи розвитку інклюзивної освіти: науковість, системність, варіативність, корекційна спрямованість, індивідуалізація, соціальна відповідальність сім'ї, міжвідомча інтеграція та соціальне партнерство.

Проблема формування нової філософії суспільства щодо позитивного ставлення до дітей з особливими освітніми потребами та інвалідністю.

Міжнародний досвід у сфері впровадження основних механізмів інклюзивної моделі освіти.

Головні міжнародні документи щодо інклюзивної освіти: Стандартні правила забезпечення рівних можливостей інвалідів ООН, Декларація прав дитини ООН, Саламанкська декларація та програма дій щодо навчання осіб з особливими потребами тощо.

Нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти в Україні. Аналіз українського законодавства щодо забезпечення рівного доступу до якісної освіти. Основні положення постанов Кабінету Міністрів України, що регламентують особливості організації інклюзивного освітнього процесу у закладах дошкільної і загальної середньої освіти. Накази Міністерства освіти і науки України щодо організації інклюзивного навчання.

Тема 1.2 Універсальний дизайн у навчанні як основа безбар'єрного освітнього процесу

Поняття «безбар'єрність» та її види: фізична, інформаційна, цифрова, суспільна, освітня, економічна. Компоненти освітньої безбар'єрності.

Сутність поняття «універсальний дизайн». Фокус універсального дизайну: предмети, простір, інформація, послуги. Принципи універсального дизайну в навчанні. Приклади універсального дизайну в інклюзивному освітньому середовищі.

Інтеграція його принципів у планування заняття. Характеристика поняття «розумне пристосування». Додаткові та допоміжні засоби для навчання осіб з ООП.

Альтернативні та додаткові способи комунікації – використання жестової мови, піктограм, комунікативних карток, електронних засобів підтримки мовлення.

Ресурсна кімната як спеціально облаштований простір для підтримки здобувачів освіти з ООП. Основні функції ресурсної кімнати: індивідуалізація навчання, психоемоційна підтримка, стабілізація емоційного стану, розвиток соціальних навичок, організація співпраці з фахівцями. Вимоги до облаштування: зонований простір, мобільність обладнання, дотримання вимог безпеки та санітарно-гігієнічних норм.

Тема 1.3 Індивідуалізація навчально-виховного процесу. Індивідуальна програма розвитку

Індивідуалізація освітнього процесу; індивідуальне планування: розробка комплексної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами, надання додаткових послуг та форм підтримки у процесі навчання; організація спостереження за динамікою розвитку дитини. Нормативне забезпечення, що регламентує створення ІПР: Порядок організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти (Постанова Кабінету Міністрів України № 530 від 10.04.2019 р.); Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти (Постанова Кабінету Міністрів України №1036 від 26.08.2025р.).

Структура і функції ІПР. Різні ролі членів команди психолого-педагогічного супроводу у розробленні і впровадженні ІПР. План роботи над ІПР. Визначення навчальних цілей і завдань.

Індивідуальна програма розвитку дитини, її зміст: загальна інформація про вихованця, система додаткових послуг, види необхідної адаптації та модифікації навчальних матеріалів, індивідуальна навчальна програма, індивідуальний навчальний план.

Розділи індивідуальної програми розвитку. Порядок переглядання та коригування індивідуальної програми розвитку.

Тема 1.4. Партнерська взаємодія команди психолого-педагогічного супроводу в ЗЗСО

Поняття «партнерська взаємодія», «команда психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП» (далі – Команда супроводу). Особливості діяльності Команди супроводу. Склад та основні функції учасників Команди супроводу.

Нормативне забезпечення, що регламентує роботу Команди супроводу: Про затвердження Примірного положення про команду психолого-

педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти (Наказ МОН від 08.06.2018р. №609).

Індивідуальна програма розвитку (ІПР) як засіб реалізації індивідуальної траєкторії дитини з ООП.

Роль асистента вихователя в розробленні та впровадженні ІПР. Роль асистента дитини. Розмежування функцій асистента вихователя та асистента дитини.

МОДУЛЬ II. Забезпечення педагогічної підтримки для дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання

Тема 2.1 Діти з особливими освітніми потребами: категоріальність, особливості навчання в умовах інклюзивного навчання

Поняття «діти з особливими освітніми потребами». Поділяють: вроджені та набуті порушення. Основні характеристики для визначення освітньої програми дітей з ООП: навчання, інтелект, комунікація, фізичні характеристики, навчальна поведінка. Задоволення різноманітних освітніх потреб дитини.

Особливості розвитку і підтримки дітей зі сенсорними порушеннями. Особливості розвитку і підтримки дітей з порушеннями опорно-рухового апарату. Особливості розвитку і підтримки дітей з інтелектуальними порушеннями, порушеннями мовлення.

Діти з функціональними труднощами зору, слуху: освітні потреби та необхідні адаптації. Діти з фізичними труднощами: доступність освітнього середовища та особливості організації навчання. Діти з емоційно-вольовими порушеннями: психоемоційні особливості та напрями підтримки. Діти з інтелектуальними освітніми труднощами: специфіка пізнавальної діяльності та адаптація змісту освіти. Діти з тяжкими порушеннями мовлення: характеристика труднощів і корекційно-розвиткова складова. Діти зі складними порушеннями розвитку: комплексність освітніх потреб і міждисциплінарний супровід.

Аутизм: особливості розвитку, комунікації та соціальної взаємодії.

Система організації підтримки дітей з різними типами освітніх труднощів у закладі освіти.

Тема 2.2. Партнерство з батьками як необхідна умова успішного інклюзивного навчання.

Роль батьків як рівноправних членів Команди супроводу в розробленні ІПР та моніторингу результатів навчання дітей. Партнерство фахівців Команди супроводу та батьків у реалізації індивідуальної траєкторії навчання здобувача освіти з ООП.

Принципи педагогічної діяльності, орієнтованої на інтереси сім'ї. Чинники, що впливають на участь батьків як членів команди. Складові

© Калініна Т.С., 2026

успішної співпраці: спільне бачення майбутнього дитини, позитивна взаємозалежність, відданість спільній роботі над досягненням спільної мети, спільна відповідальність, рівні права у процесі прийняття рішень. Основні бар'єри на шляху успішної співпраці закладу освіти з батьками дітей з особливими освітніми потребами.

Тема 2.3 Професійна діяльність асистента вихователя в інклюзивному середовищі.

Посада асистента вихователя в українському законодавстві. Основні завдання, ролі та функції асистента вихователя. Педагогічна етика. Компетентності асистента вихователя: знання, уміння, особисті характеристики. Формування ефективних стосунків між вихователем та асистентом вихователя. Роль асистента вихователя в забезпеченні навчальних та інших потреб дітей. Порівняння обов'язків вихователя та асистента вихователя. Норми та правила ведення педагогічної документації.

Співпраця асистента вихователя з іншими фахівцями: командний підхід. Особливості організації навчально-виховного процесу в інклюзивній групі: роль партнерства вихователів та асистентів вихователів з іншими фахівцями (психолог, логопед, корекційний педагог та ін.). Залучення додаткових фахівців до навчального процесу: переваги та труднощі.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

До модуля I. Особливості організації освітнього процесу в умовах інклюзивного освітнього середовища

Завдання: визначте склад команди психолого-педагогічного супроводу. Опишіть коротко: функції кожного члена команди; алгоритм взаємодії під час розроблення ІПР;

До модуля II. Забезпечення педагогічної підтримки для дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання

Завдання: схарактеризуйте особливості пізнавальної діяльності дитини з ООП (категорія дитини з ООП за вибором слухача) Проаналізувати алгоритм спостереження за дитиною з ООП.

3.2. Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання

1. Проблема формування нової філософії суспільства щодо позитивного ставлення до дітей з особливими освітніми потребами.
2. Міжнародний досвід у сфері впровадження основних механізмів інклюзивної моделі освіти.
3. Нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти в Україні. Аналіз українського законодавства щодо забезпечення рівного доступу до якісної освіти.

4. Приклади універсального дизайну в інклюзивному освітньому середовищі.
5. Індивідуальна програма розвитку дитини: її зміст, структура і функції.
6. Адаптація та модифікація освітніх програм, матеріали та обсяг навчального навантаження для здобувачів освіти з ООП.
7. Різні ролі членів команди психолого-педагогічного супроводу у розробленні і впровадженні ППР.
8. Характеристика та основні чинники діяльності успішної команди.
9. Характеристика складу команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами.
10. Партнерство фахівців Команди супроводу та батьків у реалізації індивідуальної траєкторії навчання здобувача освіти з ООП.
11. Особливості надання педагогічної підтримки дітям з особливими освітніми потребами.
12. Визначення сильних сторін дитини, а також сфер підтримки на основі результатів спостережень.
13. Роль вихователя у команді психолого-педагогічного супроводу
14. Ефективні стратегії формування позитивної атмосфери у дитячому колективі.
15. Співпраця асистента вихователя з іншими фахівцями: командний підхід.
16. Проектування інклюзивного освітнього середовища групи
17. Створення ефективної взаємодії асистента вихователя з батьками дітей з особливими освітніми потребами.
18. Роль асистента вихователя у процесі налагодження позитивних стосунків дітей з особливими освітніми потребами зі своїми однолітками.
19. Характеристика видів адаптації для забезпечення особливих освітніх потреб дітей.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Нормативно-правові документи

1. Порядок організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.04.2019 р. № 530 URL: https://zakononline.ua/documents/show/381562_683928
2. Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти Постанова Кабінету Міністрів України №1036 від 26.08.2025р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/kp251036?an=1>
3. Про внесення змін до порядків, затверджених постановами Кабінету Міністрів України від 10 квітня 2019 р. № 530 і від 15 вересня 2021 р. № 957: постанова Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2022 р № 483 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/483-2022-п#Text>
4. Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 р. № 545 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-п#Text>
5. Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 08.06.2018 № 609 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0609729-18#Text>
6. Про затвердження Типового переліку допоміжних засобів для навчання (спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку) осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в закладах освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 23 квітня 2018 № 414 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0582-18#Text>

2. Основна література

1. Інклюзивна освіта від А до Я: порадник для педагогів і батьків / Укладачі Н. В. Заєркова, А. О. Трейтяк. Київ, 2016. 68 с. URL: https://ippo.kubg.edu.ua/wp-content/uploads/2016/08/n_zaerkova_a_trejtyak_inkl_osvita_vid_a_do_ya.pdf
2. Інклюзивний садочок порадник у запитаннях та відповідях для керівників закладів дошкільної освіти. у межах Програми ООН із відновлення та розбудови миру за фінансової підтримки урядів Данії, Швейцарії та Швеції. 2024. 89 с. URL: <https://shevruo.gov.ua/docs/section/Zdo2024.pdf>
3. Методичні рекомендації щодо визначення освітніх труднощів та рівнів підтримки у дітей раннього та дошкільного віку Прохоренко, Л.І., Шевченко, В.М., Шевченко, Ю.В., Орленко, І.М. & Соколова, Г.Б... Київ: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2022. 115 с. URL: <https://ispukr.org.ua/?p=13338>

4. Методичні рекомендації щодо запровадження безбар'єрності освітніх послуг у закладах дошкільної освіти з урахуванням потреб людей з порушеннями мови, слуху, комунікації, руху, батьків із дітьми, людей старшого віку та інших суспільних груп URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/uploads/public/66d/850/0f5/66d8500f5d232894940546.pdf>

5. Методичні рекомендації для інклюзивно-ресурсних центрів щодо визначення категорій (типології) освітніх труднощів у осіб з ООП та рівнів підтримки в освітньому процесі / укл.: Л. Прохоренко та ін.; Інститут спеціальної педагогіки і психології ім. М. Ярмаченка. ГО «КВАНТ РАЦІО», 2021. 200 с. URL: https://ispukr.org.ua/?page_id=8429

6. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник / За заг. ред. М.А. Порошенко та ін. Київ: 2018. 252 с. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/inkluzyvne-navchannya/posibniki/Inclusive_study_Sep17.pdf

3. Додаткова література

1. Індекс інклюзії: дошкільний навчальний заклад: Навчально-методичний посібник / Кол. упорядників: Патрикеева О. О., Дятленко Н. М., Софій Н. З., Найда Ю. М. Під заг. ред. Шинкаренко В. І. Київ: ТОВ «Видавничий дім “Плеяди”», 2013. 100 с. <http://archive.ussf.kiev.ua/ieeditions/44/>

2. Кобильченко В.В. Теоретичні основи формування життєстійкості у дітей з порушеннями зору в умовах кризових ситуацій: Монографія. К.: Видавець Цибульська, 2025. 261 с. <https://ispukr.org.ua/?p=14185>

3. Омельченко І.М. Психологічні основи діагностики соціального інтелекту у дошкільників із інтелектуальними труднощами легкого ступеня прояву: навчально-методичний посібник; Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України. Київ: Видавець Цибульська, 2023. 230 с. <https://ispukr.org.ua/?p=11301>

4. Прохоренко, Л., Бужинецька, К., Бабяк, О., Баташева, Н. Інтеграція осіб з особливими потребами під час криз: психологічний та психотерапевтичний супровід. Монографія. Київ : Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України. 2025. 210 с. <https://ispukr.org.ua/?p=14501>

5. Спеціальна педагогіка і психологія : сучас. термінол. словник / за ред. Л. Прохоренко, В. Засенка. Київ: Генеза, 2024. 272 с. <https://ispukr.org.ua/?p=12942>

Примітка. Посилання на авторів програми є обов'язковим згідно із Законом України «Про авторське право і суміжні права».